

Rapportage evaluatiegesprekken en enquête asielzoekerscentrum Hardenberg, mei - juli 2020

1. Aanleiding

In de gemeente Hardenberg is sinds oktober 2016 een opvangcentrum voor asielzoekers (AZC) gevestigd aan de Jachthuisweg in het buurtschap Heemserveen. In september 2015 heeft de gemeenteraad van Hardenberg hiertoe besloten voor een periode van vijf jaar. De voorbereiding op dit besluit hebben wij, het college van burgemeester en wethouders, destijds in samenwerking met omwonenden en belanghebbenden via een klankbordgroep opgepakt. Ook met de overige groepen is uitgebreid gecommuniceerd. In oktober 2016 opende het AZC zijn deuren en dat was ook het moment waarop de periode van vijf jaar ging lopen.

De afspraken met het Centraal orgaan Opvang Asielzoekers (COA) over het opvangen van asielzoekers zijn vastgelegd in een bestuursovereenkomst. In deze overeenkomst is de mogelijkheid gegeven de termijn van vijf jaar, na een evaluatie en een besluit van de gemeenteraad, eenmalig te verlengen met nog een termijn van maximaal vijf jaar (tot oktober 2026).

Het COA gaf eind 2019 de eerste signalen af over de wens tot verlenging van de bestuursovereenkomst. Voor de gemeente was dit aanleiding om begin dit jaar al te starten met de voorbereidingen op de evaluatie van het AZC. Op 8 juni 2020 heeft het COA het officiële schriftelijk verzoek tot verlenging bij het college ingediend.

Deze rapportage geeft een beschrijving van de aanpak en de uitkomst van de evaluatie. Daarmee geldt deze rapportage als een belangrijke onderlegger voor het besluit van de gemeenteraad tot verlenging of beëindiging van de opvang van asielzoekers in het AZC Hardenberg.

2. Het proces en de aanpak van de evaluatie

In december 2019 hebben we de gemeenteraad schriftelijk geïnformeerd over de wijze waarop we het proces om te komen tot een zorgvuldig raadsbesluit vorm wilden geven. Eén van de processtappen was het houden van de evaluatiegesprekken met alle betrokkenen en omwonenden van het AZC. Om hierin zorgvuldig te werk te gaan, hebben we hiervoor begin 2020 een plan van aanpak en een planning opgesteld. Dit plan hebben we ter informatie aan de gemeenteraad en de participatieraad gestuurd.

De maanden april, mei en juni hebben we gesprekken gevoerd met alle betrokkenen partijen.

Door de coronacrisis was het in die periode niet mogelijk om 'fysieke' bijeenkomsten te houden. We hebben dan ook voor deze gesprekken gebruik gemaakt van de digitale vergadermogelijkheden (Zoom, Webex en Teams). Voor het betrekken van de samenleving hebben we het onderzoeksbureau 'I&O Research' de opdracht gegeven een online enquête te houden onder de inwoners in de buurtschappen en woonwijken rondom het AZC. De uitkomst van de enquête is door het onderzoeksbureau I&O in een separate rapportage uitgewerkt en als bijlage toegevoegd.

Daarnaast hebben we de overkoepelende organisaties 'Stichting Centrummanagement Stad Hardenberg (SCSH)', de 'Coöperatie Bedrijvenpark Haardijk' en de gezamenlijke horecaondernemers in het centrum van Hardenberg (voorheen St. OMA) gevraagd om schriftelijk hun standpunt namens hun leden in te dienen. We hebben hierbij de mogelijkheid genoemd om op een later tijdstip, als dit wenselijk en mogelijk was, alsnog een fysieke bijeenkomst te organiseren. Alle drie de organisaties hebben hun standpunt schriftelijk geformuleerd en ingediend.

In de maand juli is de input van de gehouden gesprekken, de schriftelijke standpunten en de gehouden enquête geanalyseerd en uitgewerkt in deze rapportage.

3. Betrokkenen

We hebben met de volgende organisaties en partijen betrokken bij de evaluatie:

- De directe omwonenden van het AZC (via het omwonendenoverleg)
- De plaatselijke belangen: Heemse, Marslanden, Collendoorn, BBCH en Rheezerveen/Heemserveen
- Het onderwijs/de schoolbesturen primair en voortgezet onderwijs
- De ondernemers: de stichting Centrummanagement Stad Hardenberg, de Hardenbergse horecaondernemers en de Coöperatie Bedrijvenpark Haardijk
- De (vrijwilligers)organisaties: Het Taalpunt, de bibliotheek, het buddyproject, de Cultuurkoepel Vechtdal, Sportservice-groep Hardenberg, In Beeld en de welzijnsorganisatie De Stuw
- De politie Hardenberg, team Vechtdal
- Het COA
- De inwoners van Heemserveen, Collendoorn, de Marslanden, de Heemsermars en De Brink, het winkelgebied en bewoners van het centrum van Stad Hardenberg.
- De participatieraad (is schriftelijk geïnformeerd over de aanpak en het proces)

De acht fractievoorzitters van de gemeenteraad zijn voor alle evaluatiegesprekken uitgenodigd als toehoorders.

4. Vraagstelling in de evaluatiegesprekken

In de evaluatie hebben we de betrokkenen de volgende vragen gesteld:

- Wat zijn de ervaringen met het asielzoekerscentrum de afgelopen drie-en-een-half-jaar?
- Tegen welke knelpunten lopen jullie aan?
- Wat zijn de positieve ervaringen?
- Waar moet de gemeente rekening mee houden bij een eventuele verlenging van de bestuursovereenkomst?

5. Het resultaat van de evaluatiegesprekken

In totaal hebben er tien digitale evaluatiegesprekken plaatsgevonden. Van vier organisaties hebben we een schriftelijke reactie ontvangen, namelijk van Stichting Centrummanagement Stad Hardenberg, de Coöperatie Bedrijvenpark Haardijk, de horecaondernemers en (op eigen initiatief) van het Plaatselijk belang Rheezerveen-Heemerveen. Omdat het COA een andere taak en een ander belang heeft in het evaluatieproces, hebben wij het standpunt van het COA niet meegewogen in de toelichting op de respons, maar wel toegelicht aan het eind van deze rapportage.

Uit de evaluatiegesprekken en de schriftelijke reacties komen drie duidelijke thema's naar voren:

- Het draagvlak voor de verlenging van de bestuursovereenkomst
- De openbare orde en de veiligheid(sgevoelens)
- De verkeersveiligheid
- Enkele overige aandachtspunten.

Per thema beschrijven we hieronder samengevat de respons op de gestelde vragen.

Van ieder evaluatiegesprek is een uitgebreid verslag gemaakt. Deze verslagen zijn, gezien de grote hoeveelheid tekst, niet toegevoegd aan deze rapportage.

5.1 Het draagvlak voor de verlenging van de bestuursovereenkomst

Alle betrokken partijen hebben aangegeven geen bezwaar te hebben tegen het verlengen van de bestuursovereenkomst onder een aantal voorwaarden en/of aandachtspunten. De 'zwaarte' van de voorwaarden verschilt per betrokkene.

- De direct omwonenden en de (horeca)ondernemers leggen de grootste nadruk op het stellen van voorwaarden om de overlast terug te dringen.
- De plaatselijk belangen zijn over het algemeen positief over een mogelijke verlenging en geven hiervoor een aantal aandachtspunten/suggesties.
- De schoolbesturen en de (vrijwilligers)organisaties zijn zeer positief over een mogelijke verlenging en willen hun huidige taak hierin graag voortzetten.
- De politie beschouwt haar rol in de evaluatie voornamelijk als informatief, ervaart de situatie beheersbaar, maar geeft ook een aantal aandachtspunten mee.

De breed gedragen positieve ervaringen zijn:

- de onderlinge samenwerking en afstemming binnen het structurele omwonendenoverleg.
- de transparantie en openheid van de locatiemanager van het AZC.
- het adequate optreden van de politie bij signalen en incidenten.

5.2 Openbare orde en de veiligheid(sgevoelens)

De direct omwonenden en twee van de drie ondernemersorganisaties hebben aangegeven dat zij overlast ervaren van het ACZ.

De ervaren overlast bestaat uit de volgende onderdelen:

- De asielzoekers zijn tot laat in de avond/nacht nog buiten actief, zowel op als rondom de opvanglocatie, met de bijkomende geluidsoverlast voor de omwonenden.

- Door intimiderend gedrag van kleine groepjes kansarme asielzoekers ('veilige landers' of 'Dubliners') voelen inwoners (voornamelijk jeugd) zich vaak onprettig overdag en onveilig 's avonds rondom het AZC .
- Het aantal winkeldiefstallen door asielzoekers neemt de laatste jaren toe.
- Het winkelpersoneel voelt zich onveilig wanneer groepen jonge mannen ('veilige landers') in de winkel zijn.
- De horecaondernemers ervaren veel ongeregelde heden tussen de autochtonen en de asielzoekers en het onvreemden van spullen. De ondernemers zijn genoodzaakt extra beveiliging in te zetten.

De aandachtspunten/signalen die zijn gegeven door een bredere groep van de betrokken partijen (naast de omwonenden en de ondernemers ook de politie en de plaatselijk belangen) zijn:

- De kwaliteit van de beveiliging op het AZC (trigion) moet verbeterd worden.
- Het opheffen van de EBTL locatie van het COA en het mogelijk niet meer kunnen uitvoeren van het Ciao project zorgen ervoor dat er onvoldoende opgetreden kan worden tegen de overlastgevende asielzoekers (veelal 'veilige landers').
- De politie heeft onvoldoende capaciteit om op te treden bij signalen/incidenten als de omliggende gemeenten overgaan tot realisatie van een AZC.
- De suggestie om uitsluitend gezinnen toe te laten op het AZC en de overlastgevende asielzoekers niet meer toe te staan.
- De plaatselijk belangen ontvangen weinig tot geen signalen vanuit de buurschappen en woonwijken over het functioneren van het AZC.

5.3 Verkeersveiligheid

De verkeerssituatie rondom het AZC wordt door 6 betrokken partijen (de politie, de direct omwonenden, drie plaatselijk belangen en de ondernemers aan de Haardijk) als een verbeterpunt benoemd. Concrete voorbeelden hiervan zijn:

- Het blijven investeren in het overdragen/naleven van de verkeersregels door asielzoekers.
- Het leren omgaan met de vervoersmiddelen en het gebruiken van de fietsverlichting door asielzoekers.
- Onveilige verkeerssituaties op de rotonde met de Haardijk en op specifieke plekken op de voet/fietspaden rondom het AZC.

5.4 Overig signalen

Onder de overige signalen verstaan we de aandachtspunten die opgepakt kunnen worden en daarmee het draagvlak voor het verlengen van de bestuursovereenkomst onder de betrokkenen kunnen vergroten. Deze punten zijn aangeleverd door de schoolbesturen primair en voortgezet onderwijs, de (vrijwilligers)organisaties en één plaatselijk belang. Het betreft de volgende aandachtspunten:

- Het verstrekken van meer informatie/openheid over hetgeen er gebeurt op en rondom het AZC (transparantie) als wens vanuit een plaatselijk belang.
- De beperkte ruimte in de onderwijsgebouwen Op Stap en de Taalschool.
- Het uitbreiden van de voorzieningen op de scholen, zoals een gymlokaal op de AZC-locatie, het verbeteren van de luchtkwaliteit in de school Op Stap en het uitbreiden van het aantal NT2 docenten met de inzet van 'achterstandsmiddelen' in het primair onderwijs.

- Vanuit het onderwijs wordt de voorkeur gegeven aan de groep pre-pol door hun motivatie om te leren/ontwikkelen.

6. Respons van het COA

In het evaluatiegesprek met het COA heeft het COA het volgende aangegeven:

- De ervaringen met het AZC in Hardenberg zijn heel succesvol.
- Het COA heeft belang bij voortzetting van het AZC door landelijke krapte op de huidige AZC locaties en het verzoek van het Rijk om extra locaties.
- Het COA ervaart een grote betrokkenheid van de maatschappelijk organisaties in Hardenberg: draagt bij aan de integratie en aan de veiligheid.
- Het COA ervaart de samenwerking in het omwonendenoverleg als heel goed.. Belangrijk om dit overleg en de integratie-activiteiten bij een verlenging te behouden.
- Aandachtspunten zijn: het steeds aanpassen door het steeds wijzigen van de populatie op het AZC (een toename van de overlast gevende/'veilige landers') en de verkeersveiligheid rondom het AZC.
- Ter verbetering van de beveiliging is het aantal beveiligers op het AZC verhoogd van 3 naar 4, is het toezicht gebied uitgebreid en is er een app ingesteld waarop directe omwonenden signalen/zorgen kunnen melden bij de beveiligers op het AZC.
- Als alternatief op het wegvallen van de EBLT-locatie (en het mogelijk niet meer uit kunnen voeren van het Ciao-project) als maatregelen tegen de overlast gevende asielzoekers/'veilige landers' zijn: een aantal streng beveiligde plekken met 24-uurs toezicht op locatie en op lange termijn de landelijke opvanglocaties (de satelliet locaties op basis van de landelijke agenda flexibilisering asielketen).
- Het COA geeft aan dat het uitsluitend beschikbaar stellen van het AZC voor de pre-pol/kansrijke asielzoekers niet mogelijk/wenselijk is, omdat het verloop van de landelijke instroom niet bekend (de landelijke behoefte) is en het COA hiermee niet kan voldoen aan de landelijke taakstelling. Daarnaast verwacht het COA met de 'landelijke flexibilisering asielketen' dat er op termijn grote opvanglocaties worden gerealiseerd voor de groep overlastgevers/'veilige landers'.

7. Resultaat van de enquête onder de inwoners

Alle huishoudens in het buurtschappen en woonwijken rondom het AZC hebben de uitnodiging gekregen de enquête in te vullen. Daarbij is specifiek gevraagd naar de eerste jarige vanaf 16 jaar of ouder. In totaal hebben 838 inwoners de vragenlijst van de digitale enquête ingevuld. Dit is een respons van 20%. Dit responspercentage is conform de verwachting door het participatieve karakter van de enquête (landelijk 20-25%). Het onderzoeksbureau geeft als aandachtspunt aan dat het te verwachten is dat met name de inwoners met een uitgesproken mening over het AZC (positief en negatief) hebben meegedaan aan dit onderzoek. Hierdoor geven de uitkomsten een goed en compleet overzicht van wat er leeft, maar dit is in kwantitatieve zin niet representatief voor de gehele bevolking van het onderzoeksgebied. De veiligheidsmonitor in 2018, waarin het AZC een onderdeel was, gaf destijds wel een representatief beeld van de houding ten aanzien van de opvang van asielzoekers.

7.1 Belangrijkste uitkomsten en conclusies:

Hieronder zijn de belangrijkste uitkomsten samengevat aan de hand van de onderzoeksvragen.

Wat zijn de ervaringen van inwoners met het AZC en haar bewoners? Wat zijn de positieve ervaringen? Wat zijn de negatieve ervaringen?

Driekwart van de respondenten heeft eigen ervaringen met het AZC en van hen heeft de helft contact gehad met bewoners. Er zijn meer respondenten met (voornamelijk) negatieve ervaringen met de bewoners van het AZC ten opzichte van degenen met (voornamelijk) positieve ervaringen.

Positieve ervaringen zijn zoals vriendelijkheid van de bewoners van het AZC, veel gezinnen, de open dag en de moeite die bewoners doen om zich aan te passen.

De negatieve ervaringen hebben betrekking op overlast, een onveilig gevoel, gevaarlijke verkeerssituaties en de groepen mannen die intimiderend zijn en vrouwen lastigvallen.

Wat vindt de inwoner er in het algemeen van dat Hardenberg asielzoekers opvangt? En, vindt de inwoner het acceptabel dat er in zijn/haar woonomgeving een AZC is?

Over het geheel genomen, zijn meer respondenten positief dan negatief over het opvangen van asielzoekers in de gemeente Hardenberg. En over de opvang van asielzoekers in Nederland is een meerderheid positief. Naarmate de opvang van asielzoekers 'dichterbij' komt, wordt de steun minder. Want over de aanwezigheid van een AZC in hun woonomgeving zijn meer respondenten negatief dan positief. In de ruimtelijke ordening wordt dit NIMBY (Not In My BackYard) genoemd: betrokkenen zien in dat initiatieven noodzakelijk of wenselijk zijn, maar willen er in hun eigen 'achtertuin' liever geen last van hebben.

Heeft de inwoner overlast van het AZC? Ervaart de inwoner een onveilig gevoel door de aanwezigheid van het AZC?

Iets meer dan de helft van de respondenten ervaart wel eens overlast door de bewoners van het AZC. De ervaren overlast doet zich meestal niet in directe omgeving van het AZC voor maar in het centrum van Hardenberg, in het winkelcentrum of elders in de buurt of wijk. De ervaren overlast bestaat vooral uit een onveilig gevoel, geluidsoverlast, dreiging, lastigvallen van vrouwen, groepsvorming, verkeershinder, agressief gedrag en rondhangen op straat. De afstand tot het AZC heeft geen directe relatie met de mate van ervaren overlast, omdat deze overlast zich voornamelijk voordoet buiten de directe omgeving van het AZC.

Respondenten die veel overlast ervaren, hebben een verhoogde kans om zich onveilig te voelen door de aanwezigheid van het AZC. In totaal voelt een op de zeven respondenten zich vaak onveilig vanwege bewoners van het AZC.

Hoe wordt de informatievoorziening gewaardeerd? En, is de inwoner tevreden over het optreden van de gemeente en politie bij eventuele overlast en onveilige situaties?

De gemeentepagina in De Toren is de belangrijkste bron van informatie over het AZC, gevolgd door regionale media en mensen in de omgeving van de respondenten. De respondenten zijn sterk verdeeld in hun tevredenheid over de informatievoorziening. De belangrijkste reden voor ontevredenheid over de informatievoorziening, is het gebrek aan transparantie: men heeft het idee dat de

negatieve gebeurtenissen worden verzwegen en alleen positieve berichten naar buiten komen.

Er is een sterke samenhang tussen de tevredenheid over de informatievoorziening en de tevredenheid over het optreden van politie en gemeente bij overlast en onveilige situaties. Voor een inwoner die tevreden is over de informatievoorziening geldt dat er een grotere kans is dat hij/zij vindt dat de politie en gemeente adequaat optreden en vice versa.

In het algemeen zijn er twee keer zoveel respondenten die vinden dat de politie en de gemeente adequaat optreden bij overlast en bij onveilige situaties bij AZC Hardenberg dan respondenten die het hier niet mee eens zijn.

Wat is de houding van inwoners ten aanzien van mogelijke verlenging? Welke voorwaarden stellen inwoners bij eventuele verlenging van de opvang van asielzoekers?

De helft van de respondenten staat (onder voorwaarden) positief tegenover verlenging van de termijn van vijf jaar; drie van de tien respondenten stellen wel voorwaarden aan de verlenging. Een bijna net zo grote groep van 45 procent is negatief over het voortzetten van het AZC. Hardenberg. Aan alle respondenten, ongeacht de houding ten aanzien van mogelijke verlenging, is gevraagd welke voorwaarden zij belangrijk vinden bij voortzetting van het AZC.

De belangrijkste voorwaarden betreffen waarborgen voor de veiligheid van de omwonenden, het optreden tegen overlast en het uitsluitend opvangen van vluchtelingen uit onveilige landen (en dus geen economische vluchtelingen). Respondenten die *positief* tegenover verlenging van het AZC staan, geven aan dat het wel belangrijk is dat de asielzoekers goed begeleid worden bij integratie en deelname aan de samenleving. Voor degenen die *positief onder voorwaarden* zijn, is van belang dat er niet alleen mannen maar vooral gezinnen worden opgenomen, de asielzoekers zich aanpassen aan de Nederlands normen en waarden en beter integreren. Degenen die *negatief* tegenover verlenging van het AZC staan, geven aan dat er meer openheid/transparantie moet zijn over wat er zich in het AZC afspeelt, er moet meer toezicht komen en er dient een avondklok te worden ingesteld om te voorkomen dat bewoners van het AZC zich 's avonds en 's nachts op straat ophouden en overlast veroorzaken.

8. Conclusie en proces

De uitkomst van de evaluatie laat zien dat de meerderheid van de betrokkenen positief is over de verlenging van de bestuursovereenkomst. Het thema 'Openbare orde en de veiligheid(sgevoelens)' vraagt nog wel aandacht. De gemeenteraad zal in september een besluit nemen en heeft hiervoor een afwegingskader vastgesteld waarin, naast de in deze rapportage genoemde thema's ook de facetten 'maatschappelijke opgave', 'consequenties voor het ruimtelijke domein', de 'zorg en sociale begeleiding', 'bedrijvigheid en werkgelegenheid' en de 'financiële consequenties', zijn opgenomen.